

עיבוד: ש. גפני

"רוק סתוו" אל עזה

הגדוד פתח באיסוף נתוני-מודיעין על היעדים השונים, אך היה מוגבל בזאת משני טעמים: ראשית, מועד ביצוע המשימה לא היה ידוע; אי אפשר היה, איפוא, לתכנן את איסוף המידע באופן שהידיעות על כל יעד תהיינה עדכניות שעה שתתקבל פקודת-המבצע. היה ברור, כי כאשר ייקבע היעד לפשיטה, יהיה צורך להשלים ולעדכן את הידיעות עליו, ממש בשעות האחרונות. שנית, נאסר על הגדוד לבצע סיורים מוקדמים בשטח, מחשש שהם יתגלו — ויגלו את כוונותינו לפעול בגזרה. הגבלות אלה אילצו את מפקדת הגדוד להסתפק לפי שעה באיסוף נתוני מודיעין כלליים על היעדים, מתוך המקורות שעמדו לרשותה: ידיעות על השטח, שהיו למפקדי גדוד הצנחנים מפעולות וסיורים קודמים בגזרה, תצלומי אויר — לאו דווקא מעודכנים — ומפות. ממחנה חיל-המצב שליד תחנת-הרכבת היה תרשים שנעשה עוד בימי הבריטים, בשנת 1947.

פקודת-המבצע מגיעה

פקודת המבצע הגיעה לגדוד בשעות לפני הצהריים של 27 בפברואר 1955, ונקבה את המחנה שליד תחנת-הרכבת כיעד. הפשיטה היתה אמורה להתבצע למחרת, כשהכוונה היתה לחדור למחנה ולפוצץ את מתקניו. בחיילי האויב יש לפגוע, כך אמרה הפקודה, אך ורק אם יפריעו לביצוע המשימה. הפשיטה תבוצע בלילה שבין 28 בפברואר ובין ה-1 במרס; גודלו של הכוח יהיה כזה, שיבטיח את ביצוע הפעולה, וניתנה רשות להפעיל נשק מסייע גדודי. נאסר להשאיר נפגעים בשטח.

ביוזמת הגדוד הורחבה המשימה, ואושרו שני יעדים נוספים בקרבת המחנה: תחנת-הרכבת שמדרום-מערב לו ומכון-המים שממזרחו. עם זאת הודגש, כי המשימה העיקרית היא הפגיעה במחנה, והמשימות הנוספות תבוצענה רק אם לא יפריעו לה.

בפרוס שנת 1955 קיבל גדוד צנחנים סדיר של צה"ל פקודת אתראה להפין את כל הדרוש לפשיטה על מספר יעדים ברצועת עזה ולהמתין ל"אור ירוק". לפשתנית פקודת הביצוע, עליו לפשוט על היעד שייקבע תוך 24 שעות. הימים היו ימי פעולות-הגמול. שרשרת ארוכה של חדירות, גניבות הנחת מוקשים ופעולות מודיעיניות — שבוצעו על-ידי חוליות אויב שבאו בעיקר מגבולות ירדן ורצועת-עזה — עירערה את הביטחון בגבול הישראלי הארוך. חדירות אלה אף החלו מעמיקות לפניס הארץ. כוח-האדם הדל של צה"ל לא היה מסוגל להגן על כל מטר בגבולות המדינה בני מאות הקילומטרים. הדרך היחידה והיעילה להרתיע את האויב מחזרה על פעולות ההסתננות, היתה להנחית עליו מהלומות עזות, בעיקר במתקניו הבטחוניים החשובים ובבסיסי המסתננים, ועל-ידי כך לגבות ממנו מחיר יקר על פגיעותיו ולערער את רוחו בתבוסות חוזרות ונשנות. מתקנים ובסיסים כגון אלה צוינו כיעדים אפשריים בפקודת האתראה שניתנה לגדוד הצנחנים לקראת פעולת-הגמול העתידה. אחד היעדים הבולטים היה מחנה חיל-המצב המצרי שעל יד תחנת-הרכבת של העיר עזה — מחנה קטן, ששטחו 150x50 מטר, השוכן בקילומטר צפונית לעזה, בין הכפיש ומסילת-הברזל שחיברו בשעתו את עזה עם אשקלון.

עם קבלת הפקודה נכנס הגדוד לכוננות, והוחל בהכנות לפשיטה הלילית. בשעה 1500 קיבלה מפקדת הגדוד תיק שטח ותיק מודיעין על היעדים, ובהם ידיעות מפורטות עליהם, שנמסר כי הן מעודכנות.

היעדים

מקור המידע העיקרי על המחנה היה תצלומי אוויר. נראו בהם מספר צריפים, סככת-מכונות, בסמוך לה מבנה דמוי מחסן וכן מספר אוהלים, רובם בחלקו הצפוני של המחנה. מסביב למחנה נתמשכה גדר-תיל. מפענחי תצלומי האויר סימנו בקו אדום את חלקה הצפוני של הגדר, להדגישה כצד הנוח ביותר לפריצה. הידיעות מסרו, כי המחנה מואר בשעות הלילה. המחנה שכן ממערב לכביש עזה-אשקלון; מכוון-המים של העיר, אחד משני היעדים הנוספים, ניצב בעברו המזרחי של המחנה, והיה מגודר אף הוא. בתחומו נראו שלושה מבני-אבן, כמה אוהלי סיירים וצריף. ממזרח למכוון-המים השתרע בית-קברות צבאי ומצפון לו היה נטוע פרדס גדול למדי (פרדס א'). צלעו המערבית של הפרדס גבלה בכביש, ובה נמצא שער הפרדס. בפאתו הדרום-מערבית של הפרדס, סמוך לכביש, עמדו מבנים אחדים, בתוכם בניין בולט, מוקף במספר אילנות ענפים.

יעד נוסף אחר — תחנת-הרכבת של עזה — נמצא דרומית-מערבית למחנה, בתוך משולש של מסילות-ברזל. במרכז המשולש נראו מבנים רבים וצפופים: מחסנים, בנייני-אבן וצריפים. המחנה, התחנה ומכוון-המים נמצאו כולם באיזור שמצפון לשטח הבנוי של עזה; מדרומו וממערבו של איזור היעדים השתרעו הפרברים הקיצוניים של העיר הבנויים בצפיפות רבה. לעומת זאת, היה צידו הצפוני דליל במבנים והגישה דרכו למחנה היתה, יחסית, חופשית ממכשולים. ממזרח, במישור שבין היעדים ובין גבול ישראל, התנשאו גבעות נמוכות, דיונות חול קטנות. על אלה, במקביל לגבול, נתמשך קו המוצבים המצריים, ברווחים של כמה מאות מטר בין מוצב למוצב.

האויב

האחריות לקו המוצבים בגזרה הצפונית של רצועת-עזה היתה בידי „החטיבה הפלשתינאית“. מפקדתה ישבה בחאן-יוניס, כשהיא מתוגברת על-ידי פלוגה מ„חיל-הגמלים“. חלק מפלוגה זו איש מוצבים מול יד-מרדכי וזיקים, בקו הצפוני של הרצועה, וחלק שמר על המתקנים בתחנת-הרכבת ובמכוון-המים. במוצבים שלאורך הגבול החזיקו כוחות בעוצמה מחלק-תית, ובכל מוצב היה מק"ב. במוצבים שבגזרת הפשיטה, ממול לכפר-עזה, החזיקו, לפי המידע שבידי הגדוד, הכוחות הבאים:

- במוצב ק' — מחלקה ובה מק"ב ושניים עד שלושה מקל-עים קלים.
- במוצב ר' — כיתה.
- במוצב ש' — שתי כיתות, ולהן שני מקלעים קלים; יתכן שגם מק"ב.
- במוצב ת' — כיתה ומקלע קל.
- במוצב ע' — מחלקה ולה מק"ב ושלושה מקלעים קלים.

ברוחים שבין המוצבים נהגו לסייר פטרולים קטנים, בזמנים

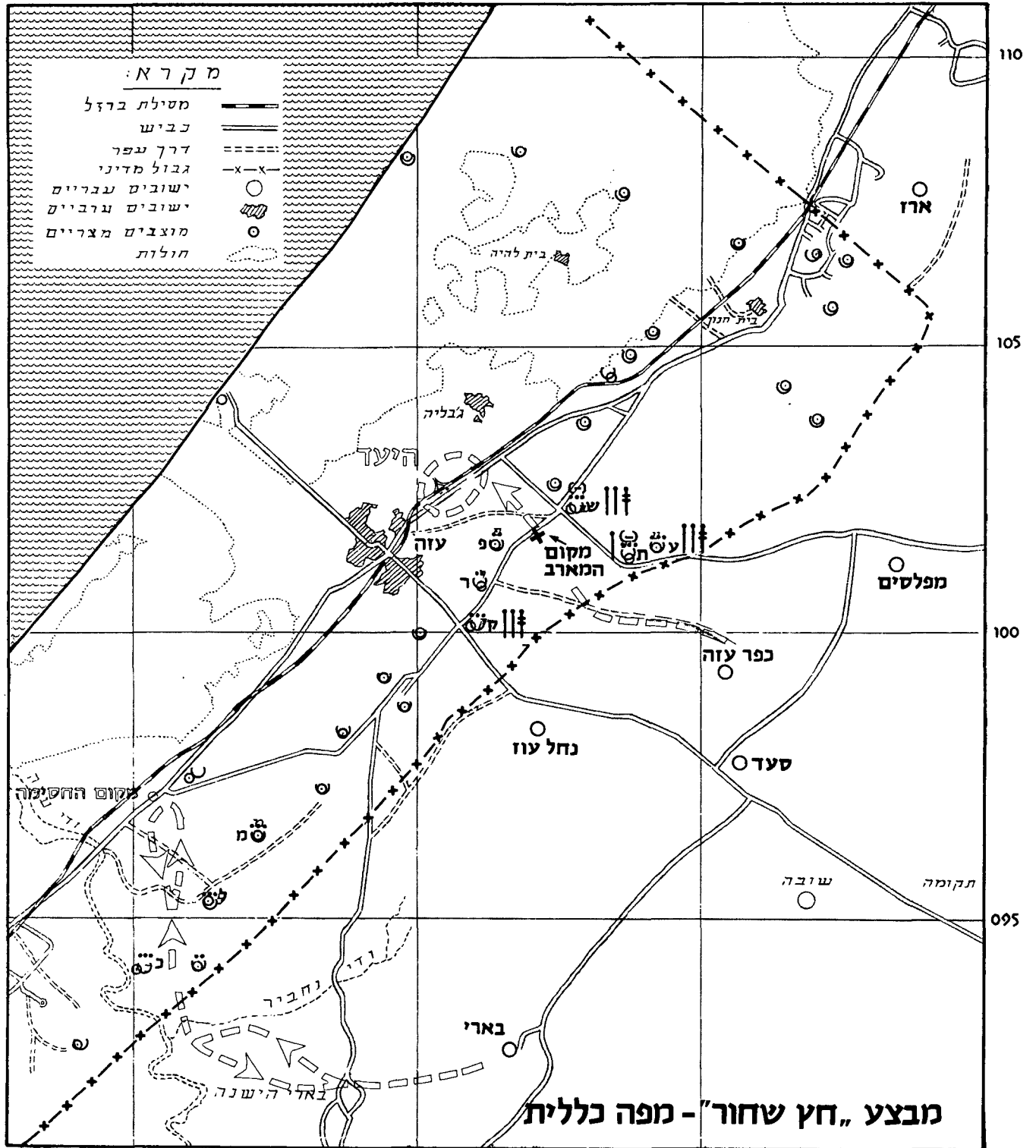
בלתי קבועים. סה"כ נמצא באיזור היעדים לפי ההערכה, כוח בעוצמה של שתי מחלקות. היו ידיעות, כי בעזה מוצבת פלוגה מן הגדוד השמיני, האחראי לגזרה הדרומית של הרצועה (מכיסופים דרומה). מיקומה של פלוגה זו לא היה מחוור ואין לדעת אם חלק ממנה נמצא גם הוא בגזרת הפעולה. כוחות ניכרים נוספים של האויב נמצאו רק בדרום-הרצועה, בין נוצייראת ורפיח.

הערכת המצב והתכנית

הערכת-המצב של המג"ד, שנעשתה על-פי נתונים אלה, גרסה כי הכוח והאמצעים העומדים לרשותו מספיקים לביצוע המשימה, וכי יש בידו מידע מספיק לקביעת כמויות החנו"ם ומטעני הפריצה הדרושים לחדירה אל היעדים ולפיצוץ. כן נתקבלה על דעתו של המג"ד המלצת המודיעין הפיקודי לבצע את הפריצה למחנה מצפון, שהוא הצד הדליל ביותר במבני מגורים, דלילות הנמשכת עד למחנה הפליטים ג'בליה, הנמצא קילומטר וחצי צפונית למחנה. הצדדים האחרים נפסלו לגישה אל היעדים: המזרחי — משום שביית-הקברות הצבאי הכביד על ההתקרבות, ומשום שלא היה רצוי לתקוף את מכוון-המים, הנמצא בצד זה, לפני תקיפת המחנה; ואילו הצדדים המערבי והדרומי, לא זו בלבד שהיו בנויים ברובם בצפיפות, אלא אף היוו את כיווני הגישה הסכירים של תגבורת אויב אפשרית. שיקול נוסף בעד ההתקרבות אל היעדים מצפון, היה השטח הפתוח, יחסית, שיאפשר אבחנה טובה בתוואי קרקע בולטים ויקל על ההתמצאות בחשכת הליל.

המג"ד לא רצה לסרב את התכנית ולהרבות בכוחות-משנה, אף-על-פי שהיו לו שלושה יעדים: המחנה, מכוון-המים ותחנת-הרכבת. לכן, ראה בשני היעדים הראשונים יעד אחד, והחליט לבנות רק שני כוחות מסתערים: אחד למחנה ולמכוון-המים והשני לתחנה. כיוון שגורם ההפתעה היה חשוב קבע המג"ד כי יש לשאוף ששני היעדים יותקפו בעת ובעונה אחת. הערה כתו אמרה, כי אם תותקף התחנה בעורפו של המחנה במקביל לתקיפת המחנה, יסייע הדבר לשבירת רוחם של חיילי האויב. עם זאת, ניתן, להערכתו, להפנות בכל שלב של הקרב את הכוח שהוקצה לתחנה אל המחנה, והוא ראה בו עתודה לכיבוש. בזאת קיים את ההוראה, שיש להבטיח קודם כל את הצלחת הפעולה ביעד הראשי, המחנה, ולוודא שהתקפת יעדי-המשנה לא תגרע מהצלחה זו. כיבוש מכוון-המים תוכנן כהמשך לכיבוש המחנה, כניצול הצלחה, והוערך כקל. שיקולים אלה של כיוון הגישה וחלוקת הכוחות והמשימות, הצביעו על הפרדס שמצפון למחנה (פרדס א') כמתאים לעמדת היערכות ובסיס קדמי לכוחות המסתערים, וכן לעמדת פיקוד קדמית, וזאת הודות להיותו תוואי בולט הנוח לזיהוי, שטח סגור המעניק מסתור, שבו גם מבני אבן המעניקים מחסה. תכונותיו אלה של הפרדס התאימו גם לצרכי התכנסות טובה לאחר ביצוע המשימה, וגם לנקודת איסוף פצועים. יתרון נוסף היה לפרדס — סבך עציו שסייע במקרה הצורך לניתוק מגע מהיר. אי לכך החליט המג"ד להקצות כוח מיוחד לתפיסת הפרדס ולאבטח אותו במשך השהות בו.

הגישה מן הגבול אל הפרדס הצריכה חדירה דרך מערך המוצבים המצריים הצפוף. בין המוצבים ר' ו-ש, שמול כפר-עזה

מבצע „חך שחור” - מפה כללית

עקב האתראה שתינתן להם בזמן הקרב על היעדים, היפנתה את שימת-הלב אל גבולה הצפוני של הרצועה בה היו המוצבים מועטים ומרוחקים יותר מאשר בקו המזרחי. אולם החדירה והשיבה דרך קו המוצבים הצפוני הוצאה מכלל חשבון, בשל המסע הארוך שיחייב תמרון כזה, ובגלל הכפרים הגדולים בית-להיה וגבליה, על מחנות הפליטים שלהם, שעמדו בדרכו של כוח הפושט מצפון.

העברי, היה לפי הידיעות רווח גדול מן הרגיל — כקילומטר וחצי עד שניים. בכל הקו המזרחי של הרצועה לא נמצאו שני מוצבים המרוחקים יותר זה מזה. ניתן היה להניח שהחדירה השקטה בין המוצבים לעבר הפרדס לא תתגלה, הודות לרווח הגדול שביניהם. אך החזרה דרך קו המוצבים, לאחר ביצוע המשימה, ודאי תהיה תחת אש. הסכנה שאש המוצבים בקו המזרחי של הרצועה על הכוח החוזר תהיה תכליתית מאוד,

הפריצה הדרושים להריסתם, וסוג המוקשים המתאים לחסימה. בהתחשב בתנאי הפעולה, החליט המג"ד שלא להפעיל נשק גדודי, על אף ההיתר שניתן לעשות זאת.

המג"ד העריך, כי משך התנועה אל היעדים יהיה שלוש שעות ומשך טיהורם — בין חצי שעה לשעה. החבלה במתקנים וההתארגנות לחזרה יימשכו כשעה. הוא היקצה זמן רב יחסית לפעולות הטיהור והחבלה, ולהתארגנות מחדש שלאחריהן, משום שנסיונו של הגדוד במבצעים דומים הוכיח, כי רצוי לפעול ביעד ללא חיפזון ולהחזיק בו זמן ניכר, כדי שתהיה לאנשים תחושת ביטחון עצמי ושליטה בנעשה, והם יבצעו את משימותיהם ביישוב הדעת ועל הצד הטוב ביותר. משך המסע חזרה הוערך בכארבע שעות, מחמת עייפות האנשים ונטל נשיאת הנפגעים. כל אלה הכתיבו את לוח-הזמנים. כיוון שהיום החל מחשיך סמוך ל-1800, ניתן היה לצאת ליעדים רק ב-1830, כשהחשיך ממש. לפיכך נקבעה שעת ה-"ש" ל-2200. החסימה תתמקם ב-"ש" פחות 30, ותישאר במקומה עד 0200. גם משך מסעה אל מקום החסימה נאמד בשלוש שעות, לפיכך היה עליה לצאת, גם היא, סמוך ל-1830. שעת היציאה הכתיבה את מועדי התנועות והפעולות הדרושות להכנת הכוח למבצע. פקודות-הקבע לקרב, שמיצו את הניסיון הקרבי אשר רכש הגדוד עד כה, הצטיינו בתכליתיות וב"קיצורי דרך" בנהלים המקובלים לפני קרב. גם בקיאותם של מפקד הפעולה ומפקדי המשנה שלו בשטח שבו יפעלו, חסכה זמן רב בשעת התדריכים.

הכוחות יוצאים ליעדיהם

בשעה 1830 יצא טור הפושטים מכפר-עזה לעבר הגבול. בראשו נע כוח א', שמשימתו היתה כיבוש המחנה ומכוון-המים והריסתם. הרכבו — שלוש כיתות סער, בכל אחת שתי חוליות תת-מקלענים, חוליית בונגלור וחוליית רנ"ט, וכן כיתת "סבלים", עמוסה שמונה מטעני חנ"ם בני 15 ק"ג כל אחד. על כל כיתה פיקד קצין; אנשי הכיתות היו כולם חניכי קורס המ"כים של הגדוד. הכוח כולו מנה 40 איש. בתפקיד המבוקש מאוד, של מפקד הכוח הפורץ, זכה מפקד פלוגה שתורו הגיע (תור זה נשמר בגדוד בקפדנות רבה, לבל יקופח איש). מפקד כוח א' פיקד ישירות על כיתת החוד של כוחו. בין כיתת החוד ויתר הכיתות נעה חבורת הפיקוד הקדמית ובה מפקד הפעולה, סגנו, קצין קשר, קשר, שני רצים ושני קצינים משקיפים. הכוח הבא היה כוח ב', שמימתו — כיבוש תחנת-הרכבת. הוא כלל שלוש כיתות בפיקוד מפקד פלוגה, ומנה 34 אנשים.

הפער בין המוצבים ר' ו-ש' נראה, איפוא, כמעבר המתאים ביותר גם לחדירה וגם לשיבה. הסיכוי שייחסם, לאחר שתישמע המולת-הקרב ביעדים, חייב הקצאת כוח מיוחד שיחזיק את המעבר פתוח עד לאחר שיחזור דרכו הכוח הפושט, שיהיה ככל הנראה, עייף, עמוס פצועים ומדולדל בתחמושתו. כבסיס ליציאה לפשיטה ולשיבה ממנה נראה כפר-עזה עדיף על נחל-עוז, אף כי האחרון היה קרוב יותר לגבול. כפר-עזה נמצא בדיוק מול הפער שבין המוצבים ר' ו-ש' בעוד שיציאה מנחל-עוז הצריכה תנועה ממושכת במקביל לקו המוצבים, כשאגף הכוח מופנה לאויב. יתרון נוסף שהיה לכפר-עזה — גישה מוסתרת יותר לבילה מאשר הגישה לנחל-עוז. מרפאת כפר-עזה נבחרה כתחנת העזרה הראשונה של הכוח.

המג"ד העריך כי האויב יתחיל להחיש תגבורות לאו דווקא אל היעדים המותקפים, אלא אל קו מוצבי הגבול, במגמה לנתק את דרך הנסיגה של הכוח הפושט. בין אם יופנו תגבורותיו אל עבר הגבול ובין אם אל היעדים המותקפים, ניתן היה לשער כי תגבורות אלו תבואנה מדרום הרצועה, שם נמצאו ריכוזי העיקריים של הצבא המצרי. שיקול זה חייב הצבת חסימה בפניהן. לא היה טעם להציב את החסימה בקרבת היעדים או בקרבת קו המוצבים, כיוון שגם אל היעדים וגם אל המוצבים יכול היה האויב לנוע מעזה במספר רב של דרכי גישה וכבישים שים בשטחים בנויים או סגורים. כגזרה זו לא ניתן היה, למעשה, לבלום את התגבורות, כי תמיד תהיינה פתוחות לפניהן דרכים אחרות, מה שאין כן מדרום לעיר, הרחק מן היעדים, שם עשוי הכוח המתגבר לנוע, עדיין ללא חשש, על הכביש הראשי. לפיכך הציב המג"ד את החסימה כשישה ק"מ מדרום לעזה, על כביש עזה-רפיח, בקרבת המקום שבו מסתעף ממנו הכביש העוקף את עזה ממזרח.

הרכב הכוחות

לנוכח הערכת-מצב זו, החליט המג"ד על חלוקת הכוחות והמשימות המובאת בהמשך במפורט. הוא אמד את הכוח הנדרש לפשיטה על המחנה במחלקה. אמנם כוח האויב במחנה הוערך כשתי מחלקות, אך סביר היה להניח, כי רק חלק קטן ממנו — בעיקר השומרים — יספיק להיכנס לפעולה. רוב האנשים יהיו בוודאי שקועים בשינה, וחלקם ייעדרו מטעמי חופשה. המג"ד העריך, שמוטב לבנות כוחות משימה קטנים, שכל אחד מהם מתאים בהרכבו ובחימושו ליעדו, במקום לפעול במסגרות הרגילות של כיתות ומחלקות. שיקול נוסף שהשפיע על הרכב הכוחות, היה הרצון להקנות ניסיון קרבי למספר רב ככל האפשר של מפקדים. אי-לכך החליט המג"ד להקים את כוחות המשימה מכיתות שמפקדיהן קצינים, ורוב אנשיהן בעלי דרגות אחרות. מפקדי הפלוגות של הגדוד נתמנו למפקדי מחלקות. הגדוד כולו שאף להשתתף בהסתערות עצמה, אך לא ניתן היה להשביע את רצון הכל, בשל הצורך להקצות אנשים לכוחות המאבטחים ולתפקידים אחרים.

החימוש האישי של הלוחמים, כפי שהועדף על-ידי המג"ד, היה תת-המקלע — הכלי המתאים ביותר ללוחמת לילה. הצורך להתגבר על מבני-בטון ואבן הביא להכללת כלי-נשק ני"ט לחדירת ביצורים בחימושם של הכוחות. כמו כן נקבעו, לפי מבנה המתקנים המיועדים לפיצוץ, כמויות חומר-הנפץ ומטעני

בהמשך נע כוח ג', ששמימתו היתה אבטחת איזור החדירה בין המוצבים המצריים. כוח זה כלל שתי כיתות של 25 אנשים, בפיקוד סגן מפקד פלוגה. במאסף נע כוח ה', ששימש עתודה למפקד הפעולה, ואיבטח את הבסיס הקדמי של הפשיטה, אשר יתמקם בבתים שבפינה הדרום-מערבית של הפרדס. כוח ד', הכוח ששמימתו לחסום את ציר התנועה של תגבורות אויב אפשריות מדרום לעזה, יצא באותה שעה מקיבוץ בארי לעמדת החסימה שלו (ראה מפה בעמ' 43).

חרף דקותיו של חרמש הירח, היה הלילה בהיר למדי, והניווט התנהל ללא תקלות. הכוח חצה את הגבול ללא אירועים והמשיך וחצה את ואדי חליב, המתמשך במקביל לקו הגבול. בהגיעו סמוך לכביש העוקף את עזה ממזרח, עצר בפקודת מפקד הפעולה למנוחה קצרה. מעבר לכביש מערבה התנשאה גבעה 88. בסיוור מפקדים שנערך בגזרה בשעות היום, לפני הפשיטה, בהשתתפות המא"ז של כפר-עזה, אמר המא"ז למג"ד, כי בשלוחה המתמשכת מגבעה 88 צפונה, גראתה תנועת רכב צבאי, ויש להניח כי יש שם מוצב נוסף. אם הנחה זו נכונה, הסיק המג"ד, כי אז הרווח שבין המוצבים ר' ו-ש', בו ינוע הכוח, חסום בחלקו. אך הוא התייחס בפקפוק לדברי המא"ז שלא אושרו על-ידי המודיעין הפיקודי. הוא סבר, כי מספר מבני-האבן שעמדו ליד גבעה 88, משמשים כסדנה לרכב, ולפיכך הם הסיבה לנוכחות רכב צבאי במקום.

עד-מהרה הסתבר שהמא"ז צדק. לאחר המנוחה חצה הכוח את הכביש וכעבור צעדים ספורים נשמעה קריאה בערבית ואחריה רעמה ירייה. כיתת החוד הסתערה מייד על מקור האש בירי צרורות קצרים מן המותן, ועלתה על עמדה חפורה ומכוסה, מעין מוצב קטן ללא גדר, בפינה הדרום-מזרחית של פרדס ב', ליד דרך-עפר המוליכה לעזה. בעמדה שכב חייל מצרי הרוג. חייל הרוג נוסף נתגלה במרחק כמה עשרות מטרים. העמדה היתה קטנה מלהכיל יותר מחיילים ספורים, וניתן היה להניח כי אין בקרבת מקום עוד כוח משמעותי (לאחר המבצע נודע כי בעמדה היו ארבעה חיילים, ואחד משני הנותרים נפצע במנוסתו).

עקב ההיתקלות במארב, היתה צפויה התערבות המוצבים המצריים השכנים, אך פרט למספר יריות מאי-שם בדרומו של הכוח שלנו, לא הגיבו המוצבים הקרובים על קרב היריות הקצר. עם זאת, ההיתקלות בפינת הפרדס היתה אתראה לכל הכוחות המצריים בסביבה, שכוחותינו פועלים בשטח. סביר היה להניח שחילי-המצב ביעדים יתארגן חיש לקדם את ההתקפה, וכוחו-תינו לא ייהנו עוד מיתרון ההפתעה; אך במקום לבטל את הפשיטה, לאחר התגלות הכוח לאויב, כפי שסברו אחדים כי יעשה, הורה מפקד הפעולה להחיש את תנועת הכוח קדימה, כדי להניח לאויב שהות קצרה ככל האפשר להתארגנות. כוח ה' נשאר במקום לאבטח את המעבר בין המוצבים. המסע המזורז עייף את החיילים ומפקד הפעולה הורה על הפסקה קצרה נוספת לפני הכניסה לפרדס א', בריחוק של כ-50 מ' מגדרותיו. אחרי-כן עבר הכוח דרך פירצה בגדר הפרדס, שנתגלתה על-ידי מפקד כוח א' בזמן המנוחה הקצרה. התנועה בין עצי-ההדר הצפופים וגמוכי הנוף היתה איטית, אך אף-על-פי-כן הגיע הכוח לשער הפרדס זמן ניכר לפני המועד המתוכנן בלוח הזמנים.

סמוך לשער עצר הכוח, ומפקד כוח א' יצא לבדו לגלות את

המחנה. כעבור כרבע שעה חזר ודיווח כי זיהה את המחנה, כשהוא אמנם מואר, כפי שנמסר על-ידי המודיעין הפיקודי. כמו כן דיווח על גילוי „מאהל“ — חמישה אוהלים וכמה „חושות“ — מערבית מן המחנה. הגדר הצפונית של המחנה, דרכה היה אמור הכוח לעבור, לא נמצאה במקום שסומנה בו בתצלומי האויר ואף לא דרומית לו. שורש הטעות לה נתפס מפקד כוח א' — ולא רק הוא, כמובן — מקורו בהנחת המודיעין הפיקודי כי המחנה מואר. לפיכך, כל מקום המואר תאורה בטחונית בסביבה נחשב למחנה, מה עוד שהמחנה עצמו היה שרוי בחשיכה. למעשה, המקום המואר שמצא מפקד כוח א' היה מכוון-המים, ובשל תאורתו נתחלף למפקד כוח א' במחנה, בעוד שהמחנה האמיתי, שממערב למכוון, הפך ל„חמישה אוהלים וכמה חושות“, שלא היה להם סימן וזכר בדו"ח המודיעין שקיבל הגדוד וכן לא נראו בתצלום האויר.

הטעות במיקום הגדר הצפונית של המחנה — שסומנה בתצלום האויר על-ידי המפענחים בקו אדום במקום שלא היתה, כש-למעשה נמצאה עשרות מטרים דרומה משם — היתה ניתנת גם היא למניעה, לו היו המפענחים מוסיפים סימן שאלה ליד הקו האדום, כדי שהכוחות הפועלים ייצאו מראש מן ההנחה, שמיקומה של הגדר הוא עניין של השערה בלבד.

כוח א' מסתער על מכוון-המים וכובש את המחנה

על כל פנים, מפקד הפעולה הורה לסגנו להתקדם לעבר „המאהל“ עם כוח א' ועם כוח ב' ולהשהות את התקפת כוח ב' על תחנת-הרכבת, עד שיתבהר אם כוח א' מסוגל להתגבר לבדו על היעד העיקרי, או שיש לחלק את המשימה העיקרית בין שני הכוחות: כוח א' יסתער על המחנה המואר, ואילו כוח ב' יסתער על המאהל שממערבו. בסופו של דבר החליט הסגן להטיל על כוח א' להתקיף את המחנה דרך המאהל. מפקד כוח א' הסתער, איפוא, על המחנה המואר, שלא היה אלא מכוון-המים. הוא הגיע אליו עוד טרם הגיע אל המאהל, שלא היה אלא המחנה האמיתי, כיוון שנע כלפיו אלכסונית ממסילת-הברזל, אשר שימשה ציר התקדמות לשני הכוחות, ולא באיגוף ימני מלא.

שער מכוון-המים הסגור נפרץ במטען צינור והמכוון וכל מתקניו נכבשו וטוהרו מול התנגדות של שלושה-ארבעה רובאים, שבאה מהעמדה בקרבת השער עצמו (ההתנגדות חוסלה במהירות בלוחמת פנים-אל-פנים בכל נקודה בה נתגלתה). לכוח היו ארבעה נפגעים. בשעת ההסתערות על מכוון-המים, כשחצה הכוח את הכביש, נתגלתה למפקד כוח א' הטעות בזיהוי היעד — שהרי המחנה חייב היה להימצא ממערב לכביש, והתברר כי „המאהל“ שבמערב, שהחל לירות ושֵאשו הלכה וגברה, הוא המחנה. אולם עד שנתבררה הטעות, כבר נשלח כוח ב' להסתער על תחנת-הרכבת. סגן מפקד הפעולה הורה, איפוא, למפקד כוח א' לעזוב את שטח המכוון, שאנשינו החלו להחריבו ולהצית את אוהליו, ולהסתער על המחנה שממערב לכביש.

כיוון שמפקד כוח א' דיווח כי אזלו אצלו מטעני הצינור לפריצת גדרות, הורה לו סגן מפקד הפעולה לפרוץ למחנה דרך השער הראשי שלו, שנמצא, לפי המידע, סמוך לפינתו הדרום-מזרחית ונפתח לכביש. משמעותה של פקודה זו היתה, בעצם, שעל מפקד כוח א' ואנשיו לנוע בשולי הכביש, לאורך

עם תום העמסת הנפגעים והשלל על המשאית, נסע הנהג אל נקודת איסוף הפצועים, שליד הכביש, כשלפניו נע כוח מאבטח של תת-מקלעים. הכוחות התארגנו במקום לנסיגה. מפקד הפעולה החליט לוותר על המשאית, מחשש שתשמש מטרה בולטת מדי לאש האויב בזמן המסע אל הגבול, ותגלה את מיקום הכוח למארבי אויב אפשריים. לכל נפגע הוקצו ארבעה נושאים ואלונקה; כיוון שחסרו אלונקות, אולתרו רבות מהן מחולצות וצינורות-מטען, אך גם כך עדיין חסרו אלונקות. כיוון שלא נותר כוח-אדם לנשיאת ציוד השלל — פוצצה המשאית על מטענה.

הכוח הפושט נע חזרה בסדר הבא: סגן מפקד הפעולה וכיתה אחת מכוח א' בראש, אחריהם יתרת כוח א', כוח ב' וכוח ה' עם הנפגעים, אחריהם חבורת הפיקוד הקדמית, וב-מאסף חוליה לאבטחת העורף. חוליות אבטחה נעו גם באגפי הכוח. כשהגיעה שדירת המסע לגבעת האקליפטוסים שבין פרדס א' ופרדס ב', נתקבלה הודעה ממפקד כוח ג', המאבטח את הרווח שבין המוצבים ר' ו-ש', כי הרגיש בתנועת כוחות מדרום לו. לפיכך הניח מפקד הפעולה כי כוחות אויב הגיעו בדרכים הבלתי חסומות מעזה לתגבר את המוצבים שלאורך הגבול ולארוכ לכוך בשעת נסיגתו. הוא הורה לכיתה החוד לתפוס את גבעת האקליפטוסים ולאבטח ממנה את מעבר הכוח. תוך כדי מעבר הכוח, הוחלפה כיתה החוד שבגבעה בכיתה המאסף. כיתה החוד הוסיפה לנוע בראש הכוח ובהתקרבה למקומו של כוח ג', נפתחה על האחרון אש מן השלוחה המת-משכת מגבעה 88 צפונה (מוצב פ' במפה) והאש הגיעה לעוצמת שתי כיתות בקירוב. כיתה החוד, עדיין בפיקוד סגן מפקד הפעולה, צורפה לכוח ג', כדי להשיב יחדיו אש לאויב, ולחפות על מעבר הכוח החוזר. במהלך חילופי האש נפגעו שני חיילים.

הכוח העיקרי המשיך במסעו. מאמץ רב נדרש לנשיאת הפצו-עים, כשבמיוחד קשתה נשיאת הנפגעים שלא היו אלונקות בשבילם. כשהגיע הכוח העיקרי לכביש, נפתחה אש-מקלע על ראשוני החוצים אותו וצנחן אחד נפגע. מקום המקלע לא אוכף. מפקד הפעולה התקשר עם סגנו, שנשאר עם כיתה החוד ועם כוח ג', ופקד עליו לבוא ולשתק את המקלע. הסגן, שהניח כי הכוח העיקרי כבר חצה את הכביש, החל לנוע בראש כוחו מזרחה, עלה במקרה על עמדת המקלע וחיסלה (ככל הנראה, הוצב המקלע על-ידי האויב במארב חפוז כדי למנוע מהכוח לחצות את הכביש). מעבר לכביש מזרחה, נעו הכוחות בשדה קמה, שהשתרע עד ואדי-חליב. הצעידה בשדה היתה קשה במיוחד, והקימה המולה ניכרת. נוסף לכך, ממוצב ש' שמצפון וממוצב ר' שמדרום נפתחה אש צולבת של מק"בים לעבר השדה. אש האויב פגעה במספר חיילים נוספים. עומס הנשיאה גדל ועמו התשישות. הרבה מנושאי הנפגעים פיגרו והשליטה על הכוחות, שנתפורו, נתרופפה מאוד. רק בתוך ואדי-חליב מצאו החיילים מחסה מאש המק"בים. הכוחות רוכזו ואורגנו, והמסע התחדש.

אכזבה קשה ציפתה לחוזרים בנקודת-המפגש שנקבעה עם האמבולנסים ליד הגבול. האמבולנסים לא מצאו את המקום, וחלפו על-פני הכוח המתקרב בלא שעצרו. באמבולנסים לא נמצא כלל מכשיר-קשר, חרף הוראה מפורשת לקחתו, ולא

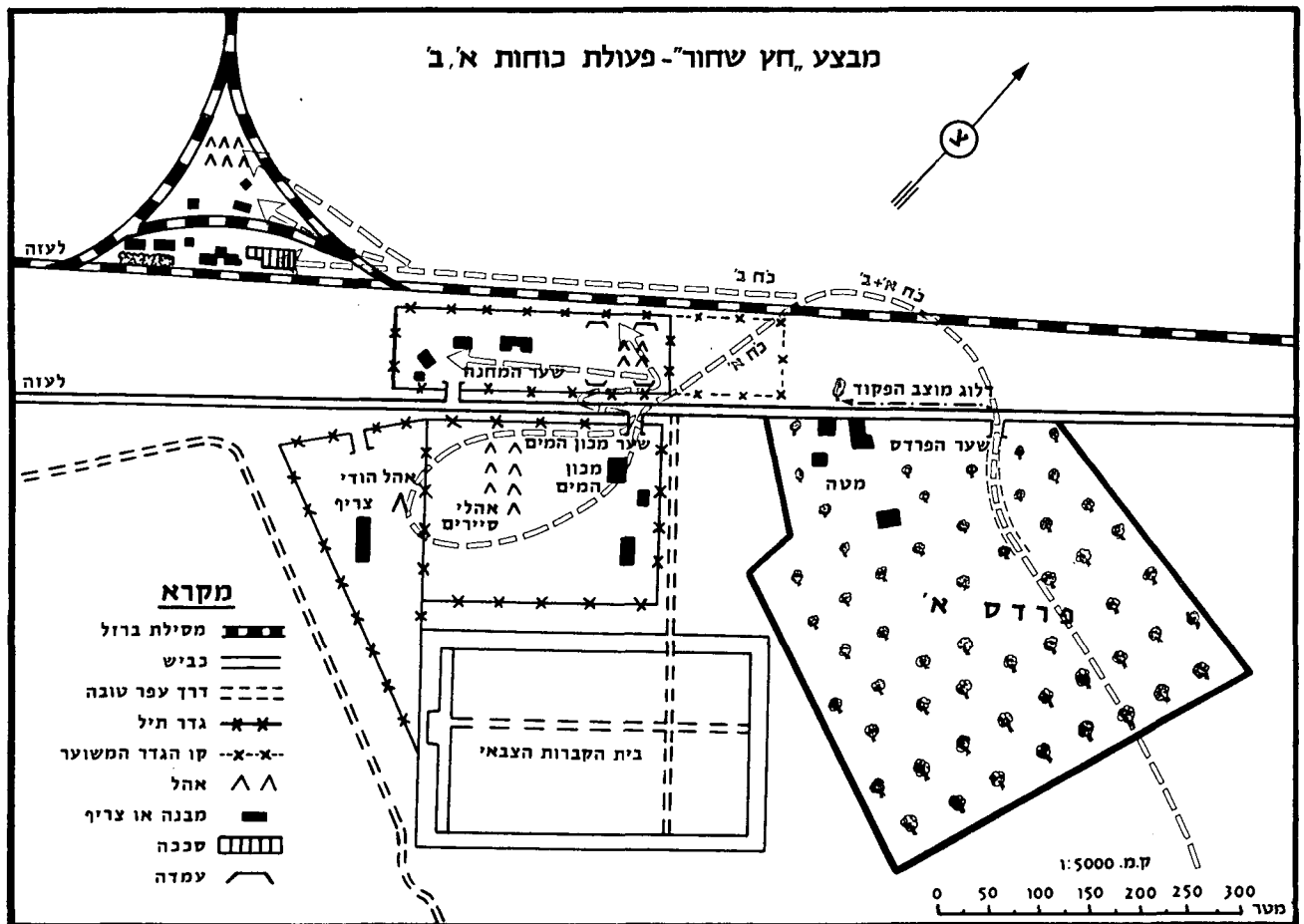
הגדר המזרחית של המחנה, כמעט מפינתו הצפון-מזרחית. ועד לפינתו הדרום-מזרחית, למעלה ממאה מטר, תחת אש אויב שקשה מאוד לשתקה, כיוון שהמחנה נמצא על מישור נמוך מזה של הכביש וכל מי שנע על הכביש או בשוליו היה גלוי לעמדותיו, שהיו ברובן מוסתרות. מפקד כוח א' ועמו שני לוח-מים, נעו ראשונים וחצו את הכביש מערבה, לפני יתר הכוח. מקלען-אויב ירה עליהם מטווח קצר. מפקד כוח א' ואחד ממלוויו נהרגו. המלווה האחר נפצע. סגן מפקד הפעולה, שנזכר כי לא זו הדרך לפרוץ למחנה, נטל את הפיקוד על הכוח והח-זירו אל השטח שמצפון למחנה, כדי לפרוץ לתוכו מצד זה, כמתוכנן.

בינתיים, כיתה "סבלי" חומרה-הנפץ, שנשארה בגזרה זאת עד אשר יידרשו שירותיה, לא ישבה בחיבוק ידיים. מפקד הכיתה איכן את הגדר הצפונית, "האבודה" של המחנה; היא נמצאה כמעט בקו אחד עם גדר מכון-המים (במקום 100 מטר צפונה משם, כמצוין בתצלום האויר). המולת-הקרב מכיוון תחנת-הרכבת ולהבות דליקה שהתלקחה שם, הבהירו לסגן מפקד הפעולה כי כוח ב' ביצע את עיקר משימתו שם. הוא קרא לו, איפוא, בקשר לחזור ולסייע לכוח א' לכבוש את המחנה. על מפקד כיתה ה"סבליים" פקד לפרוץ במטען צינור את גדר המחנה הדרו-שיפועית לקראת ההסתערות עליו. פקודה זו בוצעה במלואה, אך מעבר לפירצה שנוצרה נתגלתה גדר דו-שיפועית נוספת, במרחק צעדים אחדים. סגן מפקד הפעולה פקד לחתוך אותה במקורי תיל משום שלא נותרו לו עוד מטעני-צינור. מאמץ ממושך זה נחסך, משום שמפקד כיתה ה"סבליים" מצא בגדר הנוספת פירצה מוכנה. כוח א' הסתער דרכה וכבש את המחנה מול התנגדות שדעכה במהירות. שני מצרים, שאיישו עמדה מוסווית סמוך לפירצה דרכה חדר הכוח, בחרו להיות פאסיביים ונתגלו רק בטיהור היסודי שנעשה במחנה לאחר סריקתו בכיוון הפוך, מדרום צפונה.

מפקד הפעולה העתיק את חבורת הפיקוד הקדמית לתוך המחנה והתמקם בפאתו הצפונית. פיצוץ מתקני המחנה התנהל כסדרו — מתקן אחר מתקן. במחנה נתגלו משאית, גיפ וטנדר. מכונאי רכב, שצורף אל הכוח במיוחד למטרה זו, הצליח להתניע את המשאית. שני כלי-הרכב האחרים חובלו. על המשאית הועמסו ההרוג והפצועים, נשקם ונשק שלל רב שנמצא במחסן הנשק של המחנה: 30 רובים, מרגמה, סטנים ומקלעים. באיסוף הנפגעים והשלל סייע כוח ב', שחזר כבר למחנה.

טיהור תחנת הרכבת ושיבה תחת אש

עוד קודם-לכן, כשניתנה הפקודה להסתער על תחנת-הרכבת, קידם מפקד כוח ב' את מחלקתו בשלושה טורים כיתתיים — כיתה אחת על סוללת המסילה ושתי האחרות משני עבריה — לעבר מתקני תחנת-הרכבת. בהתקרבת אליה, נפתחה עליהם אש מקלע מטווח של 50 מטר. מפקד כוח ב' הטיל רימון לעבר עמדת המקלע ושיתק אותה. הכוח המשיך בהסתערותו בלא להיתקל בהתנגדות של ממש, ותוך עשר דקות טוהרו מבני התחנה — בעיקר ברימונים. צריף אחד ניצת. בשלב זה נתקבלה פקודת סגן מפקד הפעולה לחזור ולסייע לכוח א' בכיבוש המחנה; ולפיכך חזר כוח ב' מבלי שהשלים את החבלה במתקני תחנת-הרכבת.

כיוון שגותרה שעה תמימה עד לשעת ה-„ש”, ומפקד כוח החסימה לא רצה להקדים לבוא למקום החסימה כשהוא נע בקרבת איזור מגורים, שמא יתגלה בטרם זמן, החליט, בהניחו שהוא נמצא ליד פרדס ג' הסמוך לכביש, לשהות במקומו, עד סמוך לשעת ה-„ש”. בינתיים שלח סיירים לאכן את נקודת החסימה המדויקת. אלא שהסיירים בוששו לחזור. כיוון שחשבו שהם מצויים ליד פרדס ג', הופתעו למצוא שטח בלתי מוכר וכלל לא צפוי.

בינתיים התקשר מפקד הפעולה למפקד החסימה, והודיעו כי שעת ה-„ש” הוקדמה בחצי שעה. לפיכך יצא כוח החסימה מייד אל הכביש, מבלי להמתין לשובם של הסיירים, כדי להגיע למקום במועד החדש. הסיירים, ששבו והצטרפו אל הכוח, דיווחו כי מצאו כביש המתמשך אלכסונית מערבה, שאינו יכול להיות כביש עזה—רפיח. הטעות הובהרה. אותו זמן החלה להישמע המולת-קרב בצפון. מפקד כוח החסימה החליט שלא לחזור ולחפש את פרדס ג', אלא לחצות את השטח שבין שני הפרדסים לכיוון הכביש. לבסוף הגיע אל הצומת המבוקש; שם ערך את שלוש כיתותיו המצומצמות ממזרח לכביש, כשאגפו הימני מרוחק מאה מטר מן הצומת, ואגפו השמאלי—מאה מטר מבניין בודד, שניכרה בו נוכחות אנשים.

לפי המידע שהיה למפקד החסימה, צריכה היתה להימצא בקרבת הצומת חוליית ביקורת של משטרת האויב; ואמנם, נורתה אש רובים קלושה ממקומה המשווער של החוליה לעבר הכוח הנערך. הכוח לא השיב אש. גם מן הבניין הבודד גורו יריות אחדות, ושוב נמנע מפקד החסימה מלהגיב. אש האויב היתה בלתי יעילה והוכיחה כי ידיעותיו על הנעשה בחוץ

ניתן היה להעמידם על טעותם. מוצב הפיקוד העורפי של הגדוד בכפר-עזה שלח רכב לרדוף אחר האמבולנסים ולהחזירם למפגש. שם הועמסו עליהם הנפגעים—שמונה הרוגים ושלושה עשר פצועים. הם הועברו למרפאת כפר-עזה. יתרת הכוח המשיכה בדרכה והגיעה לקיבוץ נחל-עוז. אבידות האויב היו: ארבעה עשר הרוגים וחמישה עשר פצועים. מכון-המים נהרס, וכן בניין-אבן, ארבעה צריפים, מספר אוהלים וסככות. הושמדו 40 כלי-יגשק של האויב.

כוח החסימה

מפקד כוח החסימה היה אחד ממפקדי הפלוגות של הגדוד, ו-22 אנשיו היוו את מחלקת הסיירים המובחרת של הגדוד. נוסף לנשקם האישי היו לסיירים שני מקלעים, מרגמה 52 מ"מ, ררג"ט, בזוקה, פח הצתה ומוקשי תאורה. משימת הכוח היתה לחסום את כביש עזה—רפיח בנקודת החסימה שנבחרה ב-29/12/09550972, משעת ה-„ש” ועד „ש”+120, ולהשמיד כל תגבורת אויב שתנוע לאיזור הפשיטה. תכניתו של מפקד החסימה היתה לצאת עם רדת החשיכה מבארי הישנה ולנוע בתוך ואדי-נחביר עד לגבול, להצפין ולעבור בין המוצבים כ' ו-ל' (מפת פעולת החסימה—עמ' 43) אל פרדס ג', הסמוך לכביש; משם להגיע לכביש בהליכה לאורך הגדר הדרום-מערבית של הפרדס, ולהציב מארב בכביש כלפי רכב הבא מדרום, בנקודת החסימה המיועדת. הכוח טעה בדרכו, כיוון שסטה לעבר פרדס ד', אשר נדמה לו כפרדס ג'. כ-200 מ' מדרומו של הכוח נראו בקתות מגורים. השעה היתה 2100.

קלושות ובלתי מספקות. כעבור זמן־מה, הופיע ג'יפ מכיוון עמדת המשטרה והאיר על הכוח בפנסיו. לא היה ברור בוודאות אם הכוח נתגלה. אחר־כך הופיעו שתי משאיות בעורפו המזרחי של הכוח, כשהן נעות לאורך קו המוצבים, עוצרות מדי פעם ומורידות תגבורות, ככל הנראה, או מציבות מארבים. בשלב זה התחזקה אש מוצב המשטרה שבצומת והצטרף אליה גם מקלע. כוח החסימה נצר את אישׁו בעקשנות.

התאפקותו של כוח החסימה השתלמה. בשעה 2245 הופיעה מדרום, על הכביש מרפית, שיירה בת ארבע מכוניות, נוסעת באורות מלאים צפונה. המכונית הראשונה נעה מאות מטרים לפני האחרות. התכנית היתה להפעיל פח־הצתה על המכונית הראשונה, כשתעבור בקטע הכביש שמול גזרת הכיתה המרכז־זית. זו תפתח באש, ובחפיזה תסתער הכיתה הדרומית על הרכב ברימונים ובתת־מקלעים; הכיתה השלישית תתק את מוצב המשטרה ותהווה עתודה לטיפול בכל מטרה אחרת אם תופיע. התכנית בוצעה כמתוכנן, אף כי מפקד הכיתה הדרומית נאלץ לפתוח באש על המכונית המתקרבת בטרם הופעל נגדה פח־הצתה, שכן היא הגבירה את מהירותה והיה צורך להאיטה. למראה מכת תת־המקלעים, הרימונים והררנטיים שספגה המכונית הראשונה, עצרו המכוניות האחרות. על מוצב המשטרה, שהגביר את אש־המקלע, נורו שלוש פצצות מרגמה 52 מ"מ, והוא שותק.

מפקד כוח החסימה הניח, כי הכוח המצרי שבשלוש המשאיות המרוחקות מתארגן בינתיים ועלול לפתוח בקרוב בהתקפה. גם בקטעים אחרים של הגזרה ניכרה תנועה צרה. לכן התקשר עם מפקד הפעולה כדי לקבל אישור לנסיגה, בטרם יושלמו הכנות האויב להתקיפו. לאחר קשיי קשר רבים, ניתן לו האישור. ב־2400 החל הכוח חוזר. משהתרחק כמה מאות מטר, נפתחה אש עזה על מקומו הקודם. ככל הנראה, ערכו שם כוחות התגבורת המצריים את התקפתם. בדרכו חזרה, הבחין הכוח במארב אויב על קו רקיע סמוך, אך המארב לא הבחין בו, והכוח המשיך בדממה לעבר בסיסו והגיע אליו ללא תקלה. כוח החסימה השאיר מאחוריו 22 הרוגי אויב ו־13 פצועים. כשלל הביא שני מקלעי ברזן ושלושה רובים. מן הכוח עצמו נפגעו קלות סייר אחד, שנפצע מרסיסי רימוני־שלו.

הערכה ולקחים

המבצע מהווה מופת של ביצוע משימה תוך דבקות במטרה, מול תקלות בלתי צפויות, אובדן גורם ההפתעה בשלב מוקדם, טעויות בזיהוי מקומות, מספר אבידות רב, יחסית מן הרגיל, וכן קשיים וסייגים שאינם תלויים בכוח בשעת הכנת המבצע. עם זאת, יש מקום להעיר ולהאיר מספר נקודות, שפגמו בשלמות הביצוע, ולהצביע על לקחים אחדים:

מודיעין • אין ספק כי מקור הידיעות הטוב ביותר הוא הסיור, אך במקרה שלפנינו הוחלט לא לערוך סיור בשטח האויב בלילה שלפני הפעולה. החלטה זו היתה מוצדקת, שכן פעולה כזאת — היה בה משום סיכון רציני לגורם ההפתעה והשיקול שאין לאבד גורם זה, הוא שהכריע. ברם, שעה שאין אפשרות לערוך סיור בשטח, נודעת חשיבות מיוחדת לתצלומי האויר. הללו חייבים להיות עדכניים עד כמה שאפשר, ויש לעשות מאמץ עליון בפיענוחם הנכון ובקביעת מידת המהימ-

נותו של הפיענוח. בפעולת „חץ שחור“ נסתברה השפעתם של שני הדברים האלה במלוא משמעותם.

בסיס מוצק בתוך מערך מוצבי האויב • עניין הנסיגה לאחר חדירות עמוקות כאלו, מהווה בעיה קשה. תמיד יש לתכנן במפורט את פריצת קו ההגנה של האויב בדרך חזרה. בפעולה זו התברר, כי יש חשיבות רבה לקיום בסיס מוצק בשטח עבור כוחות המשנה הפושטים אל בין מוצבי האויב. בסיס מוצק כזה צריך שיאפשר לכוח הפשיטה יכולת להתארגן מחדש תוך שלבי הפעולה השונים ובעיקר לקראת נסיגה ומעבר בטוח דרך מערך האויב. במקרה שלנו מילא הבסיס המוצק את תפקידו ובלעדיו היה המעבר בין מוצבי האויב כרוך בקרב קשה יותר.

צוותי קרב לא סטנדרטיים • בהרכב הכוחות לפעולה זו לא השתמשו במונחים „כיתה“ ו„מחלקה“ כמפתח לבנייתם, שכן תפקידים שאינם סטנדרטיים, מחייבים גם ארגון שאינו סטנדרטי. השיטה היעילה היא, על־כן, להרכיב צוותי קרב לפי הבחינה האחת הקובעת, והיא — איזה כלי־נשק יהיו נדרשים לביצוע המשימה, ובאילו כמות. דבר זה — וכמובן אופי המשימה — הם אשר יכריעו בעניין גודלו של הכוח.

שיתוף מפקדים בפעולות • מספר המפקדים שהשתתפו בפעולה היה רב באופן יחסי. דבר זה נתכוון לשתי מטרות: להשיג ודאות מוגברת שהמשימה תושג — ולתת אפשרות למספר מפקדים גדול יותר מן המצוי במסגרת הסטנדרטית לרכוש ניסיון קרבי.

נצירת אש בהסתערות • היחידה שפעלה במבצע „חץ שחור“ נקטה, לאור נסיונה, בשיטה של בקרת־אש תוך הסתערות בלילה. הפקודה להסתערות אינה עוד פקודת־אש. יוצא מזה, שהלוחמים מסתערים במהירות ובשקט תוך נצירת־אש (למרות אש האויב), עד לרגע בו אפשר להבחין ברורות באויב ובעמדותיו, ורק אז ניתנת פקודת־האש. כך, כאשר האש נפתחת, הרי היא אש מכוונת אל המטרות. שיטה זו הוכיחה עצמה בפעולה, משום שאש בשלב מוקדם יותר לא זו בלבד שאינה יעילה, אלא היא אף מסייעת לאויב לגלות במקומם ובמדויק את כיוון ההסתערות.

הקשר • קשר האלחוט בפעולה זו היה קיים בין כוח אחד למשנהו, אך לא היה קיים בתוך צוותי הקרב עצמם. בצוותים מחלקתיים יש צורך בקשר אלחוט, בעיקר אם המחלקה מתחלקת ליחידות־משנה ומרחב גזרת פעולתן אינו מאפשר לתאם ביניהן בקול. כמו כן רצוי למנוע את השימוש של קשר־קול בלילה גם כשהמרחק בין יחידות־המשנה אינו רב.

הפעלת נשק מסייע גדודי • נקודה בולטת היא ההימנעות מהפעלת נשק גדודי — מק"בים ומרגמות 81 מ"מ — הגם שהפעלתו הותרה. גודד היוצא למשימה ללא נשק גדודי, אינו מבטא את כל עוצמתו מבחינת עוצמת־האש ויכולת התגובה. נראה שהיה מקום להפעיל נשק גדודי מול מוצבי האויב למן הרגע שאלה החלו להפריע לנסיגה שבוצעה כש־הכוח עמוס נפגעים והלוחמים עייפים.

פינוי פצועים ונפגעים • נקודה אחרונה, לא לפי סדר חשיבותה, היא עניין נשיאת הנפגעים. כאן יש להתכונן תמיד למצב הגרוע ביותר, הן מבחינת חובשים ואלונקות, והן מבחינת אלונקאים. היה מקום להקצות למשימה זו יחידה מיוחדת, לא על חשבון הכוח המסתער. ■